

Les Biblioteques per a Malalts a Catalunya

José Luis de Blas Águeda
*Director de la Biblioteca Popular de Bellvitge
(L'Hospitalet de Llobregat)
Coordinador del Grup de Treball
de la Biblioteca del Malalt*

Introducció

La biblioteca per a malalts, com qualsevol tipus de biblioteca, ha de plantejar els seus objectius i els seus serveis partint de les necessitats concretes dels usuaris. Així doncs, hem de començar analitzant la tipologia concreta del malalt:

1. Factors interns:

- Discapacitat física o psíquica
- Sensació d'inseguretat i solitud (fora del seu ambient habitual: treball, família, amics...)
- Sensació d'incertesa cap el futur més pròxim (no sap quant temps durarà la seva malaltia, ni el resultat final després de la mateixa)

2. Factors externs:

- Es troba davant d'una infraestructura nova (l'hospital), plena d'instruments, de procediments i de personal que no coneix, als quals s'ha de sotmetre incondicionalment (pijama, habitació compartida, visites i exploracions contínues, etc.).
- Visites dels familiars i amics.
- Impediments físics derivats del desenvolupament de la seva malaltia.

Des de la biblioteca haurem d'oferir-li, doncs, eines per intentar tornar-lo al seu estat i ambient habitual abans de patir la malaltia. En el Manifest de la Unesco de la Biblioteca Pública ja es parla en aquest sentit: "... Cal oferir serveis i material específics a aquells usuaris que, per alguna raó, no poden utilitzar els serveis i materials habituals, com és el cas de minories lingüístiques, persones amb discapacitats o gent hospitalitzada o empresonada..."

El Grup de Treball de la Biblioteca del Malalt

Després de la Primera Jornada de Biblioteques per a Malalts a Espanya celebrada a l'octubre de 1997, els organitzadors vam creure que, donada la resposta tan positiva de tots els participants, havíem d'intentar continuar la tasca ja començada. Es va proposar, doncs, formar un Grup de Treball a través del Col·legi de Bibliotecaris i Documentalistes de Catalunya per tal de continuar seguint el tema al territori català.

A començaments de 1998 es va crear aquest Grup amb tres objectius clars:

1. Reunir tots els professionals i personal que estaven treballant en l'experiència de les Biblioteques per a Malalts a Catalunya.
2. Crear un fòrum d'informació i debat entorn al tema a Catalunya.
3. Intentar implicar les Administracions, sobretot sanitàries i culturals, en la consolidació de l'experiència ja començada.

Durant aquests dos anys, els membres del Grup han conegut "in situ" les biblioteques per a malalts dels diferents hospitals i les solucions que en cada cas han adoptat. A partir d'aquest intercanvi d'informació i d'experiències, s'ha intentat unificar, en la mida del possible, criteris de funcionament.

Les problemàtiques generades diferien segons el tipus d'hospital i del nivell d'implicació de les administracions participants. Així, a grans trets, es poden apuntar tres maneres diferents a l'hora de desenvolupar l'experiència:

- L'hospital es responsabilitza de tot el procés.
- La biblioteca pública, propera a l'hospital, fa una proposta del servei i es responsabilitza del seu funcionament. L'hospital dona l'aprovació al projecte, però el fons i el personal corre a càrrec de la biblioteca pública.
- L'hospital i la biblioteca pública participen per igual en el projecte, encara que la responsabilitat principal recau en l'hospital. En alguns casos també participa l'administració local.

El Grup de Treball de la Biblioteca del Malalt sempre ha tingut clar que, per a la realització d'aquesta experiència, es necessita la col·laboració de les tres institucions: l'hospital, la biblioteca pública i l'Ajuntament, ja que tots tres tenen la mateixa responsabilitat envers aquest tipus d'usuari: el malalt.

Situació actual de les Biblioteques per a Malalts a Catalunya

Actualment hi ha 13 hospitals que estan realitzant aquesta experiència a Catalunya: 7 a Barcelona i rodalies i 6 a la província. Fora de Barcelona, es té notícia d'algun hospital que s'ha interessat per muntar una experiència semblant, però no hi ha constància clara que s'estigui realitzant en aquest moment. Els hospitals que actualment ofereixen aquest servei són:

- Hospital Sant Joan de Déu de Barcelona
- Hospital Sant Joan de Déu de Martorell
- Hospital de Bellvitge (l'Hospitalet de Llobregat)
- Hospital Duran i Reynals (l'Hospitalet de Llobregat)
- Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de Barcelona
- Hospital de la Vall d'Hebró (traumatologia) de Barcelona
- Hospital Germans Trias i Pujol de Badalona
- Hospital Sant Antoni Abad de Vilanova i la Geltrú
- Mútua de Terrassa
- Hospital Comarcal de Sant Boi
- Hospital Municipal de Badalona
- Hospital General de Granollers
- Hospital Comarcal de l'Alt Penedès (Vilafranca del Penedès)

Les biblioteques públiques que actualment estan realitzant l'experiència en coordinació amb els hospitals són les següents:

- Biblioteca Popular de Bellvitge (l'Hospitalet de Llobregat)
- Biblioteca 'Can Castells' de Sant Boi de Llobregat
- Biblioteca 'Can Casacuberta' de Badalona
- Biblioteca 'Can Pedrals' de Granollers
- Biblioteca Central de Terrassa
- Biblioteca Xavier Benguerel de Barcelona
- Biblioteca Popular 'Francesc Pujols' de Martorell
- Biblioteca Popular Torras i Bages de Vilafranca del Penedès
- Biblioteca Municipal Joan Oliva de Vilanova i la Geltrú

La problemàtica del funcionament d'una biblioteca per a malalts és diferent si es tracta d'un hospital gran o d'un centre més petit:

- Als grans hospitals, és més difícil conscienciar els dirigents de la rendibilitat del projecte, ja que sovint tenen problemàtiques globals prioritàries que formen part de plans aprovats a mig o llarg termini. A aquesta situació, s'afegeix, a més, les dificultats generades per la insuficiència i la mobilitat del personal que hi treballa.
- En un hospital més petit, les possibles dificultats són més controlables i es pot atendre el malalt d'una forma més personalitzada. Els pacients que necessiten un tractament més urgent o professionalitzat són enviats a hospitals més grans, on disposen de mitjans tècnics i infraestructures més adequades, la qual cosa afavoreix la posada en marxa d'un servei d'aquestes característiques en els centres més petits.

Actualment, hi ha biblioteques per a malalts que funcionen amb un programa informàtic fet a la mida de les seves necessitats concretes. Aquest és un tema que el Grup de Treball s'està plantejant seriosament, ja que faria possible oferir unes "pautes" que podrien adaptar-se a qualsevol experiència d'aquest tipus. No obstant això, algunes biblioteques per a malalts són partidàries d'incorporar-se o adaptar-se al programa informàtic que utilitza el propi hospital, la qual cosa podria agilitar el procés, però, d'altra banda, requeriria la col·laboració del personal del mateix hospital.

Conclusions

- A l'hora de muntar un projecte de Biblioteca per a Malalts creiem imprescindible un compromís formal de les administracions públiques locals: hospital, biblioteca pública i Ajuntament.
- Les institucions participants en el projecte han de procurar trobar personal adequat per al funcionament normal de la biblioteca, encara que es demani la col·laboració de personal voluntari (en aquest cas, s'haurien de trobar els canals i els perfils adequats perquè el servei funcioni de forma continuada i no quedi interromput).
- El tipus de fons documental ha de ser de temàtica amena i amb característiques físiques molt visuals i de lectura fàcil.
- La Biblioteca ha de disposar d'un fons anual fix, per tal d'oferir una renovació periòdica del fons tenint en compte les demandes dels propis malalts.
- Ha d'haver-hi una programació d'objectius a mig i llarg termini, la qual cosa exigeix unes reunions periòdiques de valoració de tot el personal que participa en l'experiència.
- És molt important la difusió del Servei en el moment de l'entrada del malalt a l'hospital i a totes les plantes on es realitzi. Caldria elaborar fullets explicatius del funcionament de la biblioteca, cartells i guies de lectura periòdiques del fons disponible.
- S'ha de procurar en tot moment la col·laboració del personal de l'hospital que té un tracte directe amb el malalt, oferint-li la possibilitat de fer servir el fons de la biblioteca, així com als acompanyants dels pacients.

